

जाहिरातींचे दर.

साप्ताहिक पत्र्यावर चौकशी
करवी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्रिज माफ)

किराकोट अंकास

दोन आणे.

'अर्थ एव प्रधानः' हाति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

—कौटिलीय अर्थशास्त्र

वर्ष ९

पुणे, बुधवार, तारीख १० नोव्हेंबर, १९४३

अंक ४४

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०६]

अधिकृत भांडवल ... .. रु. २,००,००,०००
 वसूल झालेले भांडवल ... .. रु. १,००,००,०००
 मिश्रधन फंड ... .. रु. १,२०,५०,०००

मुख्य कार्यालय: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काठवादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र. मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (प्लिस बिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अमृतसर, अंधेरी (मुंबई शेजारी), वांद्रे (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्लॉव्ह स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बझार), कलकत्ता (चौरंगी स्क्वेअर), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंगजवे), नागपूर (इतवारी बझार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, भुज (कच्छ).

लंडन एजन्ट्स : वेस्टमिन्सٹر बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स : सर जुनीलाल श्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अध्यक्ष), श्री. अंबालाल सारभाई, सर जोसेफ के. नार्थ, मि. ए. गोडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स :

दररोजच्या रु. १०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहामाही अखेर व्याजाची किमान रकम ५ रु. पेक्षा कमी शाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजाने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

बिल्स व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्सचेंज व ट्रेडी म्हणून काम करते. सर्व तऱ्हेचे ट्रेडीचे काम केले जाते. नियम अर्जे करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट:—टी. आर. लालबाणी.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

पूना गेस्ट हाऊस

फोन नं. ७७९ गणपति चौक,

व्यवस्थापक

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

हेड ऑफिस : पुणे शहर.

स्थानिक शाखा : डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा : वलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

जळगांव शाखा : नवी पेठ, जळगांव.

भांडवल

अधिकृत व विक्रीस काढलेले	सपलेले	वसूल झालेले
रु. १०,००,०००	रु. ६,७९,९००	रु. ३,३९,९००

एकूण सेटलेले भांडवल रु. ६०,००,०००

बँकेच्या शेअरवर डिसेंबर १९४२ अखेर ४ ३/४% करमाफ डिडिह-टंड दिले गेले. बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची खरेदी-विक्री कसोशीने करून दिली जाते.

मॅनेजर

महापुढ्याची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन

स्वतःची सावली करा व पैशाचा मोवदला घ्या.

महिद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

गिरगांव

मुंबई नं. ४

बुधवार

चौक,

पुणे

विविध माहिती

कृत्रिम दानांवर नियंत्रण

दात नसल्यामुळेच केवळ ज्यांचे पचन बिघडले आहे अशांनाच दंतवेद्यांनी कृत्रिम दात बसवून द्यावे, असा हुकूम जर्मन सरकारने काढला आहे. केवळ एक-दोन दात पडले आहेत, त्यामुळे तोंड नीट दिसत नाही, एवढ्यासाठी कृत्रिम दात मिळणार नाहीत.

किती उंच मेल्याने किती दूर दिसते ?

एक मैल हवेत उंच गेले, तर पृथ्वीचा बाक ९ इंच होतो. जसजसे वर जावे, तसतसा तो बाक वाढत जातो. १ हजार फूट उंचीवरून ४२ मैल दूरवर दिसते. २ हजार फुटांवरून ५९ मैलांवरचे दिसते. ५ हजार फूट उंचीवरून ९३ मैलांपर्यंतच्या गोष्टी दिसतात; २० हजार फूट उंचीवरून १८६ मैलांपर्यंत नजर पोचते.

मध्यवर्ती सरकारचा उत्पन्न खर्च

एप्रिल ते ऑगस्ट, १९४३ ह्या पांच महिन्यांत हिंदुस्थान सरकारने आपल्या उत्पन्नापेक्षा ५० कोटी रुपये खर्च जास्त केला. ह्याच मुदतीत सरकारचे कर्ज ९५ कोटी रुपयांनी वाढले.

अंबिसीनियातील सोने हिंदुस्थानांत येणार ?

अंबिसीनियात निघणारे सोने मुंबईच्या बाजारात लवकरच विक्रीसाठी येण्याचा संभव आहे, असे समजते. अंबिसीनियाच्या स्टेट बँकेचे गव्हर्नर, मि. कॉलिअर, हे सध्या हिंदुस्थानांत आलेले आहेत.

कंपनी कायद्यांत दुरुस्ती

ऑडिटोरास समाधानकारक वाटेल इतकी तरतूद केलेली बघित व संशयित कर्जे ताळेबंदात वेगळी दाखविण्याची सक्ती बँकांवर नाही, अशा अर्थाचा सध्याचा नियम गैरकायदा आहे असा मुंबई हायकोर्टाने निर्णय दिला आहे. त्यामुळे, आजवर चालत आलेली पद्धत बेकायदा ठरत आहे, तिला कायदेशीरपणा प्राप्त करून देणारे एक बिल मध्यवर्ती असेंब्लीच्या येत्या बैठकीत मांडण्यांत येईल.

स्टँडर्ड क्लॉथ

स्टँडर्ड क्लॉथच्या आतां १०० तऱ्हा तयार होऊं लागल्या आहेत.

पॉवेलस लि.

वरील कंपनीस ३० जून, १९४३ अखेर संपलेल्या वर्षी १ लक्ष, ३० हजार रुपये नफा झाला. भागीदारांस ६% कर-माफ दिव्शिदंड मिळाले.

आरोग्याची पहाणी

ब्रिटिश हिंदुस्थानातील लोकांच्या आरोग्याची पहाणी करण्यासाठी सर जोसेफ भोर ह्याचे अध्यक्षत्वाखाली हिंदुस्थान सरकारने एक कमिटी नेमली आहे, तिच्या कामास दिव्शी येथे ता. २६ रोजी प्रारंभ झाला. युद्धसमामांनंतरच्या सरकारी योजना आसतांना कमिटीच्या पहाणीचा उपयोग होईल, अशी सरकारची अपेक्षा आहे.

हिंदुस्थान सरकारचे कर्ज

हिंदुस्थान सरकारने ३% व्याजाचे, १९६६-६८ च्या परत फेडीचे २५ कोटी रुपयांचे कर्ज जाहीर केले होते. २० कोटी रुपयांच्या कर्जासाठी अर्ज आले व ५ कोटी रुपयांच्या कर्जाची व्यवस्था रिझर्व्ह बँकेने केली.

गिरणी कामगारांना बोनस

मुंबई शहरातील गिरण्यांतील कामगारांना दोन महिन्यांच्या मजुरीइतका बोनस देण्याचे गिरणी मालक संघाने ठरविले आहे. बोनसची रक्कम दोन महिन्यांमध्ये देण्यांत येईल. बोनसची एकूण रक्कम सुमारे १३ कोटी रुपये भरेल.

ब्रिटिश कॉमन्स सभेचे नवे गृह

मे १९४१ मध्ये ब्रिटिश कॉमन्स सभागृहावर जर्मन बॉंब पडले व त्याचा नाश झाला. नव्या सभागृहाच्या बांधणीचे काम लवकरच हाती घेण्यांत येईल, त्याची माहिती मि. चर्चिल ह्यांनी कॉमन्स सभेत नुकतीच सांगितली. सभागृहाच्या बांधकामास १८ महिने लागतील व बांधकामास प्रारंभ युद्ध संपण्यापूर्वीही कदाचित होईल. जुन्या पायावरच नवी इमारत उठविली जाईल. तिचा आकार अंडाकृति राहिल, अर्धवर्तुळाकृति नाही. सर्व सभासद हजर राहिले, तर दाटी होईल ह्या बेतानेच सभागृहाचे क्षेत्र ठरविले जाईल. त्याचा हेतु हा की, सभागृह सर्व सभासदांमधील एवढे मोठे केले, तर त्यातील दहापैकी नऊ बैठकी जवळ जवळ रिकाम्या सभागृहांतच चालवाव्या लागतील !

श्री. गणेश मोफत वाचनालय, पुणे

सोमवार ता. २५ नोव्हेंबर रोजी श्रीगणेश मोफत वाचनालय व ग्रंथालय या संस्थेतर्फे श्री. म. व्यं. शिंगरे व श्री. रा. गो. दंडवते वकील यांचा सन्मान श्री. सरदार आबासाहेब मुजुमदार सी. आय. ई. यांचे अध्यक्षतेखाली करण्यांत आला. त्यावेळी संस्थेच्या इमारत निर्धीस श्री. शिंगरे यांनी २५१ रु. व श्री. मिठे पाटील संपादक "मराठा" यांनी ११-४-० देणगीदाखल दिले.

व्हाइसरॉय पोलिश नाहीत

हिंदुस्थानचे व्हाइसरॉय व्हायकौंट वॅव्हेल हे पोलिश वंशाचे आहेत, अशी गप्प लंडनमध्ये उठली होती, तिचा पोलंडच्या माहिती खात्याच्या प्रमुखाने इनकार केला आहे.

बी. बी. सी. कार्यक्रमाचे श्रोते

लंडन शहरांतून ४९ भाषांतून ब्रॉडकास्ट होणारे कार्यक्रम दररोज २० कोटी लोक ऐकतात.

४० इंच छाती व ६ फूट उंची

ग्रेट ब्रिटनमध्ये तयार कपड्यांची विक्री फार मोठ्या प्रमाणावर होते व बहुसंख्य लोक तयार कपडेच विकत घेतात. युद्धास प्रारंभ झाल्यापासून लोकांची उंची वाढली का घटली, ते लढ झाले का काटकुळे झाले, ह्यासंबंधी आकडे जमा करण्याचे काम तेथील शहरांत व खेडेगांवांत चालू आहे. ह्या पहाणीचा अहवाल कपडे तयार करणारांकडे पाठविण्यांत येईल, त्याचा हेतु तयार कपडे लोकांच्या अंगास शक्य तेवढे नीट बसावे, हा आहे. एकूण पुरुषांपैकी एक पंचमांश लोकांची छाती ४० इंच अथवा त्यापेक्षा ज्यास्त भरते व प्रत्येक १०० लोकपैकी १४ लोकांची उंची ६ फुटांपेक्षा अधिक आहे असे त्या पहाणीत आढळून आले.

पुस्तकाच्या किंमती-दुकानदारांवर निर्बंध

पुस्तक विक्रेत्यांनी शिलिंगास एक रुपया व डॉलरला पांच रुपये ह्या प्रमाणे अनुक्रमे ब्रिटिश व अमेरिकन पुस्तकांच्या किंमती आकाराच्या, असा हुकूम हिंदुस्थान सरकारने काढला आहे. दुकानदारांनी पुस्तकांवर त्यांच्या किंमती शार्डने लिहावयाच्या आहेत व त्यांत साढालोड करावयाची नाही. प्रकाशकाने पुस्तकावर छापलेली किंमत सोडतां अथवा पुस्तकां कामा नये.

अनुक्रमणिका

	पृष्ठ		पृष्ठ
१ विविध माहिती ...	३४६	हिंदुस्थानांत उत्पादन सुरू झाले असने, तर ?	
२ मॉस्कोमधील चर्चेचे निर्णय ...	३४७	६ शिवगंगा व्हॅली कॅम्पस सोसायटी ...	३५०
३ डॉक्टरांच्या धंद्याची गुरुकिल्ली ...	३४८	७ उसाच्या पिकाचा ताजा अंदाज ...	३५०
४ कपास - ...	३४८	८ कोणत्या कंपन्यांना कच्ची फिल्म मिळेल ! ...	३५१
५ स्फुट विचार ...	३४९	९ शेअर बाजार ...	३५१
वाढती लोकसंख्या व शेतीचा निरुत्पन्ना—मोटा-रीच्या धंद्यास तेजी येणार—			

अर्थ

बुधवार, ता. १० नोव्हेंबर, १९४३

मॉस्कोमधील चर्चेचे निर्णय

इंग्लंड, अमेरिका व रशिया ह्यांच्या परराष्ट्र मंत्र्यांची बरीच गाजलेली मॉस्को येथील बोलणी पुरी होऊन त्यांत झालेले महत्त्वाचे निर्णय नुकतेच प्रसिद्ध करण्यांत आले आहेत. चालू युद्धाच्या घडामोडी व युद्धोत्तर काळांतील युरोपची पुनर्घटना ह्यांचे संबंधांत उद्भवलेल्या व उद्भवणाऱ्या प्रमुख प्रश्नांची विस्तृत चर्चा मोठ्या मनाने करून इंग्लंड, अमेरिका व रशिया ह्यांच्या प्रातिनिधींनी मॉस्को येथे एकवाक्यता संपादली आहे ही अत्यंत समाधानकारक व उत्तेजनदायक गोष्ट आहे. युरोपातील पूर्व आघाडीवर रशिया, जर्मन सैन्यास मार्गे रेटात चालला आहे आणि इटलीत इंग्लंड व अमेरिका ह्यांच्या फौजा शत्रूस हट्टहट्ट उत्तरेच्या बाजूस हटवीत आहेत. ह्या दुहेरी चढाईच्या धोरणाची शक्ती एकवटून जर्मनीचा कोंडमारा कसा करावा ह्याचा विचार मॉस्कोच्या वाटाघाटीत झाला असला पाहिजे. इंग्लंड व अमेरिका ह्यांनी युरोपच्या पश्चिमेकडे दुसरी आघाडी चालू करावी आणि पूर्वेकडील स्वतःच्या चढाईस पुष्टी द्यावी अशी रशियाची निकड्याची मागणी असल्याची बऱ्याच काळाची मागणी असल्याची बोलवा होती. ह्या बाबतीत मित्रराष्ट्रांमध्ये तीव्र मतभेद उत्पन्न झाल्याविषयी जर्मनीने स्वार्थी प्रचारहि चालवला होता. मॉस्को येथे तीन राष्ट्रांचे लष्करी तज्ञ चर्चेत भाग घेत होते आणि त्यांच्या साह्याने युद्धाचा पुढील कार्यक्रम आसण्यांत आला असल्याने जर्मनीस व त्यांच्या प्रचारकांस चांगलीच थप्पड बसली आहे. ह्या संबंधांतील निर्णयामुळे जर्मन जनतेत निराशा पसरून हिटलरने पादाक्रांत केलेल्या देशांत उत्साहाचे वातावरण पसरणार आहे. पूर्वेकटून रशिया आणि युरोपच्या दुसऱ्या बाजूकटून इंग्लंड व अमेरिका ह्यांच्या फौजा जर्मनीस बेरणार हे आता स्पष्ट दिवू लागल्यामुळे आणि हे लढाऊ धोरण एकसूत्रीपणाने हापुडे अंमलात येणार हे मॉस्को येथील निर्णयांनी ठरल्या कारणाने युद्धास हापुडे घेनावी असे नवे बळण लागणार ही अत्यंत महत्त्वाची घटना झाली आहे ह्यांत संशय नाही.

मॉस्कोच्या परिषदेने केलेल्या ठरावांत जे मुद्दे प्रामुख्याने प्रस्थापित झाले आहेत, त्यांत इंग्लंड, अमेरिका व रशिया ह्यांनी जर्मनीचा पाडाव शक्य तितक्या त्वरित रीतीने घडवून आणावा आणि त्यासाठी एकत्रित व एकसूत्री प्रयत्न करावे आणि युद्धाच्या समाप्तीनंतरहि मित्र राष्ट्रांनी एक विचाराने वागून आंतर-राष्ट्रीय शांतता दृढ करावी ही उद्दिष्टे महत्त्वाची आहेत. युरोपातील लढायांचेविषयी इंग्लंड व अमेरिका ह्यांच्या मुत्सद्यांनी मा. स्टालिन ह्यांची स्वातंत्र्यमा केली तरी युद्धोत्तर व्यवस्थेच्या धोरणाचे बाबतीत रशियाचे व इतर मित्र राष्ट्रांचे एकमत होणार नाही अशी जी एक समजूत होती तिचा आता निरास झाला आहे हे स्तुत्य आहे. मित्र राष्ट्रांचा सहविचार आणि सहकार्य जर्मनीचा पुरा पराभव होऊन युरोपची नवीन राजकीय घडी बसल्यावरहि चालू रहाणार आहेत हा जागतिक समाधानाचा निर्णय मॉस्को परिषदेने केला आहे, हा शहाणपणाच्या मुत्सद्देगिरीचा मोठाच विजय होय. शत्रु राष्ट्रांचा पूर्ण बीमोड होईपर्यंत शस्त्र खाली ठेवले जाणार नाही; अर्धवट किंवा एकांगी तहास कोणतेहि मित्र राष्ट्र मान्यता होणार नाही. ऑस्ट्रिया हिटलरने जर्मन राज्यांत सामील केला आहे त्या राष्ट्रास स्वातंत्र्य देण्यांत येईल. जिकलेल्या इटलीचे काय करावयाचे हे ठरवण्यासाठी मित्रराष्ट्रांची एक प्रातिनिधिक समिती नेमण्यांत येणार आहे. युरोपच्या पुनर्घटनेविषयी वेळोवेळ उपस्थित होणाऱ्या प्रश्नांचा निकाल ठरवण्याकरिताहि एक समिती स्थापिली जावयाची आहे. हे सद्भागार मंडळ लंडनमध्ये विचारविनिमय करून जरूर वाटणाऱ्या सूचना करित राहील. युद्धसमाप्तीनंतर व्हावयाच्या पुनर्घटनेत इंग्लंड व अमेरिका ह्यांच्या बरोबरीने रशिया भाग घेईल हा निर्णय अत्यंत अर्थपूर्ण आहे आणि त्याचा चालू युद्धावर अनुकूल परिणाम होईल एवढेच नव्हे तर भविष्य काळाचे संबंधांतहि तो आशाजनक आहे. इंग्लंड व अमेरिका ही भांडवलशाही प्रधान राष्ट्रे आणि रशियांत आत्यंतिक स्वरूपांतला समाजसत्तावाद स्थापन झालेला. अशा स्थितीत मित्रराष्ट्रे एक दिलाने शेवटपर्यंत लढत राहणे शक्य नाही आणि युद्धोत्तर काळांतील पुनर्घटनेत तर त्यांचे सूत मुळीच जमावयाचे नाही, ह्या कल्पनेस मॉस्कोच्या परिषदेने मूठ-माती दिली आहे. मि. चर्चिल, प्रेसिडेंट रूझव्हेल्ट व मार्शल स्टालिन ह्या आजच्या जगांतील प्रमुख पुढाऱ्यांची लढाऊ व शांततामूलक धोरणाच्या बाबतीत एकवाक्यता झाली आहे हा प्रस्तुत युद्धांतला जर्मनीवर मिळवलेला मित्रराष्ट्रांचा मोठा विजय आहे असे मानण्यांत येत आहे ते यथायोग्य आहे ह्यात मुळीच शंका नाही. इटलीत व्हावयाच्या पुनर्घटनेचा पाया फॅसिझमचा समूळ नाश हा असला पाहिजे असे निश्चित झाले आहे ही गोष्ट लक्षांत ठेवण्यासारखी आहे. ऑस्ट्रिया स्वतंत्र करण्याचा मॉस्को परिषदेतील निर्णय लढाऊ हालचालींच्या दृष्टीने अर्थपूर्ण आहे. त्यावरून युद्धाच्या घडामोडींचा वारा कोणत्या दिशेने वहात आहे ह्याची कल्पना येते.

रहाणांच्या खर्चाचे वाढते मान

मुंबई शहरांतील मजुरांच्या रहाणांच्या खर्चाचे मान जून १९३४ अक्षरेच्या वर्षी १०० होते असे मानुं तर सप्टेंबर, १९४३ मध्ये ते २४५ झाले. ऑगस्ट, १९४३ मध्ये त्याचा इंडेक्स नंबर २३८ होता.

डॉक्टरांच्या घंदाची गुरुकिर्ली

अधुन निदान व योग्य उपचार एवढ्यानें भागत नाही

रोगाचें निदान करता येणें व त्यावर औषध देणें एवढ्यानें व केवळ डॉक्टर यशस्वी होत नाही, त्याला आपला घंदा नीट करता आला पाहिजे. मि. बॉगज नांवाच्या एका यशस्वी विक्रेत्यानें द्यावाचत यशाची कांहीं मर्म शोधून काढली आहेत. त्यांच्या पद्धतीनें डॉक्टरांनै घंदा केला, तर डॉक्टराची प्राप्ती किमान २०% वाढते, असें त्याचें म्हणणें आहे. डेट्रॉइट येथील कित्येक डॉक्टरांनी त्यास आपला सहागार नेमले आहे. तो प्रत्येक डॉक्टराकडून त्याच्या मित्रकृतीच्या मानानें दरमहा २०० ते १,२०० रुपये घेतो. मि. बॉगजची यशाची सूत्रे थोडक्यांत खालीलप्रमाणे आहेत:—

(१) डॉक्टरांनै रोग्याच्या केसचे कागद नीट लिहून प्रत्येक महिन्याच्या पहिल्या तारखेस विळें पाठवावीं. रोग्याची आर्थिक परिस्थिति, रोगाची मुदत, उपचाराचें यश, रोग्याचें वय, इत्यादि लक्षांत घेऊनच विळें करावीं. रोग बरा होईपर्यंत कधी कधी विळ न करणें फायदेशीर असतें.

(२) डॉक्टरांचे कपडे उत्कृष्ट असावेत. त्यांचे कपडे परीट-बडीचे व बूट चकचकीत असणें आवश्यक आहे. डॉक्टराचा दवाखाना उत्तम तऱ्हेनें प्रकाशित असावा व त्यांत ताजीं मासिकें व फुलें ठेवावीत.

(३) डॉक्टराचा ठावाठिकाणा दवाखान्यांत नेहमीं समजला पाहिजे. रोग्याशी बोलतांना डॉक्टरांनै रोग्यास समजेल अशी भाषा वापरावी; स्वतःच्या खासगी गोष्टी बोलूं नयेत. रोग्याच्या सर्व शंकांचें निरसन झालें असल्याविषयी खात्री करून घ्यावी.

(४) प्रत्येक डॉक्टरांनै वर्षांतून एक महिना तरी सुट्टी घेतली पाहिजे.

(५) डॉक्टर फार धाईत असूं नये; नाहीतर रोग्यांना वाटतें की आपल्याला नीट तपासण्यास डॉक्टरला पुरेसा वेळच नाही.

(६) डॉक्टरांच्या संस्थांच्या सभांस नेहमी न चुकतां त्यांनै हजेर रहावे.

(७) डॉक्टरांनै आपल्या घंदांतच आपलें सर्व लक्ष घालावें. डॉक्टराची घंदा व शेअर बाजारांतील उलाढाली ह्या दोन्हीं एकदम करण्यापेक्षा, नुसती प्रॅक्टिसच केली, तर पैसा जास्त मिळेल.

श्री. बलमीम परस्पर सहाय्यकारी मंडळी अन् लि. कोल्हापूर

वरील संस्था १९१५ सालीं स्थापन झाली. तिच्या पटावर आतां ५८८ सभासद असून त्यांचें नाग भांडवल ५,४५५ रुपये आहे. रिझर्व व इतर फंड ६६,३७२ रुपयांचे आहेत. ठेवी ६२ हजारांच्या आहेत. मंडळीच्या जिद्दीचे बाजूस ३९ हजार रुपये शिल्लक, ५ हजार रुपये मुदतबंद ठेव, ८५ हजार रुपये येणें कर्ज, १४ हजार रुपये स्थावर सरेदी, अशा रकमा आहेत. थकवाकी ६ हजारांनीं कमी झाली आहे. लायब्ररी व वाचनालय, सभासदांकरितां आज्ञ्यांच्या शुभ्रुषेचीं उपकरणें मिळण्याची सोय, भोजनास मांडी, सभासदांना स्वस्त दरानें घान्यपुरवठा, इत्यादि उपयुक्त कार्ये संस्था करित आहे. गेल्या वर्षी संस्थेनें कांहीं देणग्या व शिष्टवृत्त्याहि दिल्या.

कपास

हिंदुस्थानांत कपाशीची माहिती व तिचा उपयोग फार प्राचीन काळापासून असलेला आढळतो. येथून इजिप्तमध्ये कपाशीचें बीं गेलें. त्या देशांत ख्रिस्तापूर्वी ६०० वर्षे कपाशीचा उल्लेख आलेला आहे. पाश्चिमात्य देशांत कपाशीचा प्रवेश फार उशीरा झालेला आहे. युरोपांत ९ व्या शतकांत कपाशीच्या लागवडीस प्रारंभ झाला.

कपाशीचें झाड दरवर्षी नवीन लावल्यानें त्याचें कपाशीचें उत्पादन जास्त होतें. कपाशीच्या बीडांतून कापूस निघतो व मधल्या बियापासून तेल व पेंड हीं मिळतात. कपाशीच्या धाग्याच्या लांबीवर त्याची किंमत अवलंबून असते. कांहीं धाग्यांची लांबी २३ इंच सुद्धा असते. हिंदुस्थानांत आखूड धाग्याची कपासच जास्त आहे.

उत्पादन करणाऱ्या देशांत हिंदुस्थान व अमेरिका ह्यांचें स्थान कपाशीचें उत्पादन करणाऱ्या देशांचा त्याच्या महत्त्वाचे प्रमाणांत, खालीलप्रमाणें अनुक्रम लागतो. अमेरिका, हिंदुस्थान, चीन, रशिया, इजिप्त, ब्राझील, तुर्कस्तान, इराण, अर्जेंटिना, पेरू, मेक्सिको, ट्रान्सवाल, सुडान, युगांडा, इ. ब्रिटिश साम्राज्यापुरतें पाहिल्यास युगांडामध्ये हिंदुस्थानाचे खालोखाल लागवड होते. प्रथम उल्लेख केलेल्या सहा देशांचें कपाशीचें एकूण उत्पादन जागतिक उत्पादनाच्या ९०% आहे व त्यांपैकी एकट्या अमेरिकेचें उत्पादन इतर पांच देशांच्या उत्पादनाइतकें आहे.

अमेरिकेच्या खालोखाल हिंदुस्थानांत कपाशीचें उत्पादन होतें, तथापि अमेरिकन कपाशीचा दर्जा हिंदी कपाशीच्या दर्जापेक्षा पुष्कळच श्रेष्ठ आहे. हिंदी कपास बहुंशीं आखूड धाग्याची असून तिचें दर एकरी उत्पादन १०० पौंडांपेक्षा अधिक नाही. अमेरिकेचें दर एकरी उत्पादन १७० पौंड भरतें. हिंदी कपाशीचा दर्जा हळुहळु सुधारत आहे. पाटाचे पाण्याखाली कपास चांगली येते व तेथें अमेरिकन कपाशीच्या जातीची लागवड वाढविण्यांत येत आहे.

इजिप्तमधील जमीन कपाशीस फारच अनुकूल आहे व तेथील कपास सर्व जगांतील कपाशीत उत्तम आहे. कांहीं ठिकाणीं दर एकरी ४०० पौंडांपर्यंत कपास मिळते. इजिप्तची कपास बहुतेक सर्व ग्रेट ब्रिटनकडे रवाना होते. गेल्या कांहीं वर्षांचें कपाशीचें सर्व पीक ग्रेट ब्रिटननें विकत घेऊन ठेवलें आहे व वहातुकीच्या अढचणीचे अभावीं ती कपास इजिप्तमध्येच साठवून ठेवली आहे.

बेळगांव बँक लि., बेळगांव

वरील बँकेचें ३०-६-४३ अखेर वसूल भाग भांडवल ९९,८८० रुपये असून तिचे रिझर्व व इतर फंड १६,१२७ रुपयांचे आहेत. ठेवींचा आंकडा १४ लक्ष रुपयांवर गेला आहे. बँकेनें २ लक्ष, ८२ हजार रुपये रोख व इतर बँकांत ठेवून आणि २ लक्ष, २१ हजार रुपये रोखे व शेअर्स ह्यांत गुंतवून १० लक्ष, ३६ हजारांचीं कर्जे दिलेलीं आहेत. वर्षअखेर बँकेस ११ हजार रुपये नफा झाला. भागीदारांस ६३% दिव्दिडें देण्यांत येणार आहे. बँकेकडील ठेवी वाढत आहेत व तिच्या भागांस मागणीहि चांगली आहे. म्हणून, बँकेचें अधिकृत व वसूल भांडवल वाढविण्याचा हायरेक्टरांचा विचार आहे. बँकेची आर्टिकल्स ऑफ असोसिएशन १९३० सालीं करण्यांत आली होती, ती नव्या कायद्यानुसार अद्यतन करण्यांत येणार आहेत.

स्फुट विचार

हिंदुस्थानांतील वाढती लोकसंख्या व शेतीचा वाढता निकुञ्जपणा

हिंदुस्थानांतील धान्याच्या दुष्काळाचे प्रभाव ब्रिटिश कॉमन्स सभेत नुकतीच चर्चा झाली. हिंदुस्थानांतील लोकसंख्या भरमसाट वाढत आहे, स्वाय पदार्थाची निपजत्यामानाने वाढत नाही, गेल्या बारा वर्षांत हिंदी लोकसंख्येत ६ कोटींची भर पडली, म्हणजे दर महिन्यास ब्रिटिश हिंदुस्थानांत ३ लक्ष नवीं तोंडे स्थापनास मार्ग लागतात, हिंदी शेतकऱ्यांचे जीवन त्यांच्या लहान सहान शेतांत पिळणाऱ्या धान्यावर अवलंबून असते, खंड, कर्जाची परतफेड, क्रिकेट गोष्टींची खेदी, इत्यादीस लागणारी रकम त्यांना कांही धान्य (त्यास ते जरूर असतांही) बाजूस काढून व विकून उभारावी लागते, ह्या धान्यावरच शहरांतील लोकांची पोटे भरावयाची असतात, वगैरे माहिती त्या प्रसंगी भारतमंत्रि मि. अमेरी ह्यांनी सांगून सध्याच्या धान्य-दुर्भिक्षाची पार्श्वभूमि वर्णन केली. हिंदुस्थान हा देश अत्यंत मोठा असून त्याची लोकसंख्याहि प्रचंड आहे, परंतु देशांतील शेती व इतर संपत्ती ह्यांचे मानाने हिंदी लोकसंख्या फाजील मोठी असल्यास तिच्या वाढीस कांहीतरी आळा बसणे आवश्यक ठरते. संततिनियमनाचे तत्त्व पटून ते सरास आचरणांत घेण्याजोगी हिंदी समाजाची मानसिक व शैक्षणिक प्रगति झालेली नाही. संपत्तीचे उत्पादन वाढविणे, हाच ह्या परिस्थितीवरील सरा उपाय आहे. सध्याच्या तीव्र दुष्काळाचे तात्कालिक कारण तूर्त बाजूस ठेवले, तर हिंदुस्थानांतील शेतीचे क्षेत्र गेल्या तीस-चाळीस वर्षांत पुष्कळ वाढले असले, तरी लोकसंख्याहि वाढत गेल्याकारणाने दर माणशी लागवडीचे पटणारे प्रमाण उतरतच गेलेले आढळून येते. ह्या पिकांत कपास वगैरेहि पिकांचा समावेश होतो; म्हणजे धान्याच्या लागवडीचे दरमाणशी प्रमाण आणखी कमी झाल्याचे दिसून येते. प्रत्येक मनुष्यास वर्षभर पुरेसे स्वावयास धान्य पुरवावयाचे, म्हणजे दर माणशी एक एकर तरी जमीन पाहिजे. त्याचा अर्थ, अधिकाधिक जमिनीत लागवड झाली पाहिजे व उत्पादन वाढले पाहिजे. तांदळाचा दर एकरी हिंदी उत्पादनाचा आकडा कमी कमी होत चालला आहे! शेतीचे उत्पादन वाढविणे, हा सार्वत्रिक हिंदी दुर्भिक्ष्यावरील पहिला उपाय आहे. त्याबरोबरच, उद्योगधंद्यांची वाढ करून शेतीवरील जनतेचे अवलंबन कमी करित आणले पाहिजे. हे प्रचंड कार्य अर्थातच सरकारी प्रेरणेने, योजनेने व उपक्रमाने व्यापक प्रमाणावर हाती घेतले जाणे आवश्यक आहे. नाहीतर, दुष्काळ, रोगराई, साथी, इत्यादि प्रकार लोकसंख्या नियंत्रित करून, शिल्क राहाणाऱ्या जिवंत लोकांना निर्वाह करण्यास तत्पर आहेतच!

मोटारीच्या धंद्यास तेजी येणार

युद्धानंतरची मोटार गाड्यांची मागणी पुरी पाडून त्या धंद्यामध्ये महत्त्वाचे स्थान मिळविण्याचे प्रयत्न कसे करावयाचे, याची सर्वां भेट ब्रिटनमध्ये सुरू झाली आहे. १९४० साला पासून भेट ब्रिटनमधील मोटारीचे उत्पादन बंद आहे, युद्धसमाप्तीनंतर ते सुरू झाले तर मोटारीचा तुटवडा भरून काढण्यांतच २३ वर्षे जातील व जुन्या मोटारीची जागा नव्या मोटारींनी घ्याव-

याची असल्यास, ५ वर्षांचे उत्पादनहि पुरणार नाही. अमेरिका व युगोपांतील देश येथेहि मोटारीचे उत्पादन बंद आहे, त्यामुळे मोटारीस सबंद जगांतच मोठी मागणी निर्माण होईल, हे उघड आहे. १९३८ अखेर मोटारीच्या जागतिक साठ्यांत ३३ कोटी गाड्या होत्या, त्यापैकी २३ कोटी एकट्या अमेरिकेंतच होत्या. हा साठाहि आतां नाहीसा झाल्या कारणाने, अमेरिकेंतील उत्पादनहि युद्धसमाप्तीनंतर कांही वर्षे तरी जागतिक बाजारपेठ कार्बीज करू शकणार नाही व भेट ब्रिटनला आपला परराष्ट्रीय व्यापार वाढविण्यास ही एक संधी मिळणार आहे. ब्रिटिश मोटार कारखानदारांना पूर्वापासूनच सरकारी संरक्षण मिळत आलेले आहे व ते कोणत्याना कोणत्या स्वरूपांत पुढेहि चालू राहिल ह्यांत संशय नाही.

हिंदुस्थानांत उत्पादन सुरू झाले असते, तर ?

१९३८ साली दिडी येथे भरलेल्या प्रांतिक उद्योग मंत्र्यांच्या परिषदेस सर एम्. विश्वेश्वर अय्या ह्यांनी आपली मोटारीच्या कारखान्यांचे बाबत विस्तृत योजना सादर केली, त्यापूर्वीच कित्येक वर्षे त्यांचे याबाबत प्रयत्न चालू होते. म. जमशेटजी टाटा ह्यांनी पोलादाचा कारखाना काढून तो यशस्वी करून दाखविला, तोंपर्यंत ह्या धंद्यासंबंधी लोकांमध्ये अनास्थाच होती, परंतु तो आज हिंदुस्थानाची कोट्यावधि रुपयांची बचत करित आहे. जपानमध्ये १९३१ साली फक्त ४३४ मोटारी तयार झाल्या; १९३६ साली त्यांचे उत्पादन १९२१ च्या उत्पादनाच्या २० पट भरले. हिंदी मोटारीच्या कारखान्यासहि असेच यश मिळवितां आले असते. मुंबई सरकारच्या कॉमिंस मंत्रिमंडळाने मोटारीच्या कारखान्याच्या १३ कोटी रुपये भांडवलावर तीन अथवा साडेतीन टक्के व्याजाची हमी घेण्याची तत्परता कांही अटीवर दर्शविली होती. तथापि युद्ध प्रयत्नास नियोजित कारखाना सहायकारक होणार नाही, ह्यामुळे हिंदुस्थान सरकार त्याच्या उभारणीस मदत करू शकणार नाही असे उत्पादकांस कळविण्यांत आले. सर विश्वेश्वर अय्या व श्री. बालचंद्र हिराचंद्र ह्यांचे ह्या संबंधांतील प्रयत्न कसे अयशस्वी झाले, त्याचा इतिहास अगदी ताजा आहे. हिंदुस्थानांत मोटारीचा कारखाना वेळीच उभारला गेला असता, तर युद्धानंतरच्या काळांत हिंदुस्थान आपली मोटारीची गरज स्वतः भागवू शकला असता व हा देश अमेरिका व भेट ब्रिटन ह्यांच्या मोटारीचे केवळ गिऱ्हाइक म्हणून राहिला नसता. १९३७ साली हिंदुस्थानांत २९ हजार मोटारींची आयात होऊन त्यांचे पायी ८ कोटी रुपये परदेशी गेले व ह्या देशांत चालू असलेल्या मोटारी व बसेस ह्यांचे प्रतियर्थ ४४ कोटी रुपये संच झाले, ह्यावरून मोटारीच्या उत्पादनाच्या हिंदी कारखान्यांचे राष्ट्रीय महत्त्व लक्षांत येईल.

हेद्राबाद संस्थानाची ट्रेझरी बिडे.

हेद्राबाद स्टेट बँकमार्फत ट्रेझरी बिडांची पद्धत हेद्राबाद संस्थानांत टक्करच सुरू होणार आहे. तात्कालिक कॅने उभारण्यासाठी हिंदुस्थान सरकार व कधी कधी प्रांतिक सरकारे ट्रेझरी बिडांचा अवलंब करितात. साधारणतः ट्रेझरी बिडांची मुदत तीन महिने असते. ट्रेझरी बिडांवरील व्याजाचा सध्याचा दर द. सा. द. शे. १३ आ. ८ पे आहे. मोसमाप्रमाणे तो कमी अधिक होतो.

शिवगंगा व्हॅली कन्झमर्स सोसायटी

सेट-शिवापूर येथील मुख्य केंद्र व त्याच्या पंचकोशीतील शिवगंगा सोन्यातील १८—१९ सेटी ह्या ठिकाणी डेकन अॅग्री-कलचर असोसिएशनतर्फे ग्रामोद्धारार्थे कार्य आज बरीच वर्षे चालू आहे.

धान्य पुर्वक्रयाचेबाबत जेव्हा अडचणी उत्पन्न झाल्या व शिवापूरचे आठवड्याचे बाजांत धान्य मिष्टेनासे झाले तेव्हा असोसिएशनच्या सभासदांनी सुमारे एक हजार रुपये जमवून कलेक्टरकडून परवाना मिळवून एक धान्याचे दुकान चालविले. हे दुकान सुमारे चार महिने चालल्यावर लोकांजवळ रब्बीची पिके आल्यामुळे धान्य झाले व दुकानचे मि-हार्डक कमी झाले. परंतु हा सांठा संपल्यावर पुन्हा धान्याची जरूरी भासू लागली. चार महिने चालविलेल्या दुकानामुळे जरूर तो अनुभव मिळाला होताच. तेव्हा तेथील गांवकऱ्यांतच स्वावलंबन करून सहकारी दुकान काढण्याचा सल्ला देऊन, सहकारी दुकान काढण्यास जनरल सेक्रेटरींनी मदत केली. ह्या कामांत गांवकऱ्यांनी मनापासून सहाय्य केली. विशेषतः श्री. आण्णाजी पांडुरंग कोडे देशमुख ह्यांनी पुढाकार घेऊन इतर गांवकऱ्यांचे सहाय्य मिळविले. सुमारे ५५ गांवकऱ्यांनी १००—१०० रुपये देऊन दुकानचा एक एक भाग घेण्याचे ठरवून रोल रकम जमा झाली. अशा तऱ्हेच्या सहकारी दुकानास 'शिवगंगा व्हॅली कन्झमर्स सोसायटी' ह्या नावाखाली काम करण्याची मंजूरी ता. १९ जुलै १९४३ रोजीचे हुकुमाने रजिस्ट्रारनी दिली. तेव्हापासून आज दोन-अडीच महिने सहकारी दुकानचे काम सेट व शिवापूर येथील गांवकरी लोकांचे मद्दीने चालू आहे. परंतु औपचारिकरीत्या त्या दुकानाचे उद्घाटन व कार्यकारी मंडळीच्या नेमणूक करण्याकरिता गुरुवार ता. ३० सप्टेंबर रोजी सहकारी दुकानचे भागीदारांची पहिली सर्वसाधारण सभा शिवापूर येथे झाली. अध्यक्ष म्हणून श्री. आण्णासाहेब कोडे यांची एकमताने नेमणूक झाली व कार्यकारी मंडळ, तपासणी मंडळ व सेक्रेटरी यांच्या नेमणूक झाल्या.

उंसाच्या पिकाचा ताजा अंदाज

जुलै, १९४३ अखेरच्या परिस्थितीवर आधारलेला हिंदुस्थानातील उंसाच्या पिकाचा ताजा सरकारी अंदाज प्रसिद्ध झाला आहे, त्यावरून चालू मोसमांत उंसाखाली ३६,४२,००० एकर जमीन आहे, म्हणजे गेल्या वर्षीपेक्षा पिकांत ७% वाढ झालेली आहे, असे दिसून येते. खालील तक्त्यांत कांही प्रमुख प्रांतांतील पिकांचा तपशील दिला आहे.

प्रांत	१९४३-४४ मधील लागवड (एकर)	वाढ (एकर)	एकूण हिंदी लाग- वडीशी प्रमाण%
संयुक्तप्रांत	२१,१४,०००	१,६८,०००	५१.७
पंजाब	४,९३,०००	१८,०००	११.७
बिहार	४,२४,०००	२३,०००	२०.६
बंगाल	३,३४,०००	३५,०००	७.९
मुंबई	१,५२,०००	५,०००	३.५
मद्रास	११,८,०००	२०,०००	३.१
	३३,३५,०००	२,६९,०००	८८.५
संबंध हिंदुस्थान	३८,९२,०००	२,५०,०००	१००.०

म्हैसूर, हैद्राबाद, सिंध, दिल्ली, मध्यप्रांत, भोपाळ, इत्यादि ठिकाणी उंसाच्या पिकाचे क्षेत्र कमी झाल्यामुळे एकूण वाडीचा आंकडा २,६९,००० एकरांचा २,५०,००० एकर झालेला आढळतो.

फणसपोळी, आंबेपोळी

किरकोळ व ठोक मिळेल.

द. ना. हेर्जाव, : : २० शुक्रवार, पुणे २.

हातपाय चालतात तोंवर

म्हातारपणची तरतूद करणे अवश्य आहे. चांगल्या कंपनीत उतरलेला विमा हा ऐन वेळी उपयोगी पडतो. या संबंधांत आपणांस कसलीहि माहिती पाहिजे असल्यास आम्हांकडे विचारा. आम्ही सर्व खुलासा करून योग्य मार्ग दाखवू.

मनेजर,

वेस्टर्न इंडिया विमा कंपनी, लि.

सातारा शहर.

पुणे शाखा-१७९ बुधवार, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

THE FARMER HIS WELFARE & WEALTH

BY

DR. M. G. BHAGAT, M. A., Ph. D.

WITH A FOREWORD BY

DEWAN BAHADUR

SIR T. VIJAYARAGHAVACHARYA, K. B. E.

Price Rs. 10 nett

"The problems of Population, Land Tenure, Agricultural Indebtedness, Co-operative Movement, Family Budgets, and other village problems have all been dealt with exhaustively in this book. A majority of the families covered by the survey is selected from among the members of primary co-operative societies with a view to seeing how the Co-operative Movement can be utilised for the emancipation of the peasants proverbial indebtedness....One of the very interesting Chapters is that of Land Holdings....The Chap. on Agricultural Indebtedness provides food for thought....His study is comprehensive and covers all the points associated with village life. The Chaps. relating to Village Problems and Rural Development scheme offer much food for all those interested in the uplift of the rural people."

—Commerce, 29th May, 1943.

Published by:

THE CO-OPERATORS' BOOK DEPOT
9 Bakehouse Lane, Fort, Bombay

कोणत्या कंपन्यांना चित्रपटासाठी कच्ची फिल्म मिठेल ?

३१ डिसेंबर, १९४४ अखेर फिल्म कंपन्यांना कोणत्या तत्त्वावर व किती प्रमाणात हिंदुस्थान सरकार कच्च्या फिल्मचा पुरवठा करणार आहे, ह्याची माहिती "चित्ररेखा" साप्ताहिकाने आपल्या ताज्या अंकांत दिली आहे. त्या प्रमाणे ज्याने १६ जुलै, १९४३ पूर्वी संपूर्ण लांबीची फिल्म तयार करून ती सेन्सॉर करवून घेतली आहे, असा उत्पादक कच्ची फिल्म मिळण्यास सरकारने मुख्यतः लायक ठरविला आहे. ह्याचा अर्थ जो उत्पादक वरील अट पाळू शकलेला नाही, त्यास कच्ची फिल्म मिळणार नाही. तथापि, ज्याची फिल्म १७ जुलै, १९४३ (कंट्रोल ह्युकुमाच्या अंमल बजावणीचा प्रारंभ) व १३ ऑक्टोबर, १९४३ (उपरिनिर्दिष्ट धोरण ठरल्याची तारीख) ह्यांचे दरम्यानचे मुदतीत बहूशी तयार होत आली असेल, त्यास ती पुरी करू दिली जाईल. कच्च्या फिल्मचा पुरवठा मर्यादित असल्याकारणाने व आयात केव्हा व कशी होईल हे अनिश्चित असल्याकारणाने, ज्यास कच्ची फिल्म मिळण्यास लायक ठरविण्यांत आलेले आहे, अशांचाहि प्राधान्याचे दृष्टीने पुनः अनुक्रम लावण्यांत आला आहे. १९३९-४० सालापासून आतापर्यंत ज्यांनी ओव्हॉर्निंग पुष्कळ फिल्म काढल्या आहेत अशांना आधी फिल्म मिळणार आहे. बाँबे टॉकीज लि., मिनव्हा, मोहन, प्रभात, प्रकाश, श्रीरंजनित, श्रीविष्णु व वाडिया मुव्हिटोन ह्या कंपन्यांचा प्राधान्य मिळावयाच्या कंपन्यांत समावेश झालेला आहे. ह्या कंपन्यांनंतर नवयुग चित्रपट लि., हरिश्चंद्र, हिंद व नॅशनल स्टुडिओज ह्यांचा अनुक्रम येतो. प्राधान्याच्या तिसऱ्या अनुक्रमाचे पंक्तीत अमर, अत्रे, चित्रा, चंद्र आर्ट, फझलि बदर, मुरली, न्यू हंस, प्रदीप, सौभाग्य, स्टॅण्डर्ड व व्हीनस ह्या कंपन्या येतात. चवथ्या अनुक्रमाच्या पंक्तीतील कंपन्यांची संख्या ह्याहून पुष्कळच मोठी आहे. स्पेशल केस म्हणून फिल्मिस्तान, ज्युपिटर, प्रभाकर, राजकमल, इत्यादि कंपन्यांस फिल्म मिठेल. पहिल्या व दुसऱ्या पंक्तीतील एक सोडून बाकी सर्व कंपन्यांना त्यांच्या एक-दोन तरी नव्या चित्रपटांसाठी लायसेन्स मिठेल; तिसऱ्या व चवथ्या अनुक्रमाच्या पंक्तीतील कंपन्यांस त्यांच्या उत्पादनाच्या मागील सरासरीचे प्रमाणात, त्या कंपन्या अद्याप फिल्म काढीत असल्या तर, कच्ची फिल्म मिठेल. चित्रपटाचे धंद्यास वाहून घेतलेल्या जुन्या कंपन्यांस प्राधान्य मिळावे; बाजारांत पैसा स्वस्त मिळू लागला म्हणून किंवा दुसरीकडे कोठे पैसे गुंतविण्यास साधन नाही म्हणून फिल्म काढू लागणाऱ्या निर्मात्यांचा फिल्म मिळण्याचा हक्क त्यानंतर यावा, हे धोरण कच्च्या फिल्मच्या वरील वाटणीच्या मुद्याशी आहे. ज्यांचे स्वतःचे स्टुडिओ नाहीत किंवा ज्यांनी स्टुडिओ भाड्याने घेतलेले नाहीत, अशा चवथ्या पंक्तीतील फिल्म कंपन्यांना, त्या सध्या तयार करीत असलेल्या फिल्म पुन्या करण्यापुरती फिल्म मिठेल; नव्या चित्रपटांसाठी फिल्म मिठणे त्यांस अशक्यपण्य होईल. ज्या कंपन्यांना ३१ डिसेंबर, १९४४ अखेर नव्या फिल्मसाठी लायसेन्स मिळण्याची आशा नाही, अशा बाबीस कंपन्यांची यादी "चित्ररेखा" ने "फिल्म इंडस्ट्री" वरून दिली आहे. अर्थात, वरील सर्व माहिती मुंबई प्रांतापुरतीच आहे, व सरकारी ह्युकुमाचा अर्थ "फिल्म इंडस्ट्री" ने लावला आहे, त्या वरूनच वरील अनुक्रम लावण्यांत आलेले आहेत.

शेअर बाजार

(श्री. व. वि. लोणकर, एम. ए., बी. कॉम., २४ डे. जि. पुणे ४)

मागील सर्व महिना शेअर बाजारांत जितका कंटाळवाणा गेला तितका मागील वर्षात गेला नव्हता. वर्षभर तेजीची संवय झालेल्या बाजारांतील सटपट्यांना त्यामुळे फारच चुकल्यासारखे वाटत आहे. कापडाच्या विभागणीची व ते कोणत्या भावांत व मुदतीत विकवयाचे त्याची सरकारने योजना आता पक्की केली असल्याने गिरण्यांना १९४४-४५ सालासहित १९४३-१९४४ पेक्षा मंदीचे जाणार अशी हळू हळू खात्री होत चालली आहे. इकडे पूर्व गोला-धर्वावर लुई मार्जंट बॅटन सोहेवांची नेमणूक केवळ शोभा म्हणून झालेली नाही व पुढील महिन्यांत, दोन महिन्यांत या नेमणुकीचे दृश्य स्वरूप कळून चुकेल हे बाजाराला समजते. त्यानंतर मॉस्को परिषदेची हकीगत आली आहे त्यामध्ये जर्मनीशी कोणत्या तऱ्हेचा तह करावयाचा त्याच्या वाटाघाटीनाहि प्राधान्य देण्यांत आले होते असे समजून आले व त्यामुळे जणू लढाई संपलीच असा थोडावेळ आभास निर्माण झाला. या सर्व घटानेमुळे पत्रके काढणाऱ्या दलाल मंडळींनी बाजाराळां जरा उकळी आली तर विकून मोकळे झालेले बरे अशी घोषणा करण्यास सुरवात केली आहे. तेव्हा निमित्तास टेकलेले लोक जरा कट येतोसा दिसला की वेचणीस पुढे येत आहेत. त्यामुळे बाजार तेजीत तूर्तास जाऊ शकत नाही असे दिसते.

बँका, विमा व वीज कंपन्यांच्या शेअर्सच्या भावांकडे दृष्टी टाकतां सर्वांचे भाव ३ टक्यांच्या पातळीत येऊन बसलेले दिसत आहेत. तेव्हा मागील वर्षापासून "अर्थी"त प्रतिपादित आला असलेला व्याजाच्या दरांतील सर्वसाधारण उतार हा आता नकीच बघून आला आहे असे दिसून येईल. त्यामुळे गिरण्या व लोखंड-पोळादाचे भाव जरी वर दाखविलेले या वातावरणामुळे सुस्त असले तरी व्याजाच्या उतरलेल्या दरांच्या दडपणामुळे वेडेवाकडे साली पडतील अशी परिस्थिति दिसत नाही. तसेच बाजाराच्या मंडपांतील देवघेवांनाहि सरकारने बांधून टाकले असल्याने मंदीवाल्यांचे हातपाय जखडले गेले आहेत.

दत्त कंपनी

७३५ शुक्रवार पेठ, पुणे १. दाणेभाट्टी पोलिसगेटाजवळ सर्व तऱ्हेचे काटे, वजन व मापे, वेळेवर रिपेअर करून मिळतील.

देशाच्या औद्योगिकरणार्थ

जागतिक व नव्या नव्या धनोत्पादक नोस इजार धंद्यांच्या प्रायोगिक माहितीची मगळी, हिंदी व गुजराथी भाषेतील ज्ञानमोठी शेंकडों पुस्तके प्रकाशित करण्याकरिता त्या त्या भाषेतील धनिक धंद्या-प्रकाशक व मुद्रक पाहिजेत. मेडा अगर लिडा.

परबसल्या दांड इजार धंदे सत्रयोग शिकविणारी डिग्रेटरी सान अण्णाची प्रिन्टिंग पारवून अवश्य मागवा. व गांवोगांवी धंदे उमाग.

औद्योगिक ज्ञानप्रसारक मंडळ

७३५ सदाशिव पेठ, पुणे १

मधुमेहावरील औषध

तीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रुरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

संरक्षण — सुरक्षितता — सेवा
हेंच आमचें ध्येय.

दि औंध म्युच्युअल

लाइफ अॅशुरन्स सोसायटी लि. पुणे.

महाराष्ट्राची पहिली प्रगतिपर विमा संस्था
मेहनती व उत्साही प्रतिनिधि पाहिजेत.

आतांच लिहा:—

मुंबईचे चीफ एजन्ट्स
कॅ. डब्ल्यू. फडके,
फडके गणपतिवाडी, गिरगाव,
बॅक रोड, मुंबई ४.

हेड ऑफिस,
'रामनिवास' लक्ष्मी रोड,
पुणे शहर.

विमेदार नि हवाई हल्ला

शत्रुगणकडून हवाई हल्ला अगर तत्काल उपद्रव पाठवून विना-
लगाऊ नागरिकांच्या जीविताला वेगान्या धोक्याचा समवेश विना
पॅलितीच्या अटीन होतो काय व त्यासाठी जादा प्रिमिअम भरना
लागेल काय ! असा प्रश्न साहजिकच नागरिकांमध्ये बघिला
जान आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॉलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला
होणाऱ्या अपायाचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता
जादा प्रिमिअम नाही.

तरी विलंब न लावतां—

तुमचा नि तुमच्या आत्तेष्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्ष:—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रकें विनामूल्य पाठवूं

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि., } वि. ह. देशमुख, बी. ए.
लक्ष्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजर

न्यू इंडिया इंडस्ट्रीज लि.

(Approved Re-traders and Approved Contractors)

२६ लॅमिंग्टन नॉर्थ, मुंबई ११.

अध्यक्ष:—श्री. ग. स. मराठे, अॅक्चुअरी.

महाराष्ट्रांतलील रबराचा प्रमुख कारखाना

★ गिरणीचे रोलर्स

★ खरी हातमोजे

★ छापखान्यांचे रोलर्स

★ रीमोलड टायर्स

★ खरी बॉशर्स

★ सॉलिड व्हील्स

व इतर खरी माल तयार होतो.

पु. ग. मराठे

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

हे पत्र पुणे, पेठ भांबुडां घ. नं. ११५१ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
रा. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गाविवास', भांबुडां, घ. नं. १२११३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.